



## Ислом Нури

### Аллоҳ ва расули сўзидан оддий инсон сўзини муқаддам қўймоқ

Бундай кимса ўзи каби ожиз ақлли инсонларнинг сўзларини ушлайди, ҳаттоки у иймоний хусусиятини ҳам йўқотиб қўяди. У қанча гапирса ҳам, гапларида Қуръон, суннат ёки салаф олимлари сўзларидан бир оғиз ҳам учратмайсиз.

### Роҳат-фароғатга ортиқ даражада эътибор бериш

Бундай кимса зеб-зийнатга жуда ўч бўлади. У ташқи кўринишини безаш мақсадида қимматбаҳо кийимлар сотиб олади, уйини кўркам қилиш учун аслида ҳеч қандай зарурат ва эҳтиёж бўлмаган матоларга моли ва вақтини сарфлайди.

Камбағал биродарларининг қаттиқ муҳтожликда ҳаёт кечираётганига ва гоҳида нон-чой каби оддий нарсаларга ҳам пул тополмай қийналаётганига қарамасдан, бундай кимсалар ўз маишатларидан ортмайдилар ва дабдабали ҳаётга ғарқ бўладилар. Ҳолбуки ҳадиси шарифларда бундай ҳаёт кечиришни мазаммат қилинган ва ундан қайтарилган.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Муоз ибн Жабал розияллоҳу анҳуни Яманга жўнатаётганларида унга шундай васият қилдилар: **«Дабдабали ҳаётдан сақлангин!»** Яна бир ривоятда: **«Дабдабали ҳаётдан сақлангин! Чунки Аллоҳнинг бандалари дабдабали ҳаёт кечирмайдилар»**. Имом Аҳмад ривояти.

### Иймоннинг заифлашиш сабаблари

Иймонни сусайтирувчи омиллар жуда кўп. Уларнинг баъзилари юқорида ўтган белгилар билан муштаракдир. Масалан, гуноҳ ишларга



## Ислом Нури

тушиб қолмоқ, дунё билан машғул бўлмоқ каби. Баъзиларини эса қуйида зикр қилиб ўтамиз.

### Иймоний муҳитдан узоқлашиш

**«Иймон келтирган зотлар учун диллари Аллоҳнинг зикрига ва нозил бўлган Ҳақ-Қуръонга мойил бўлиш (вақти) келмадими? (Шунингдек улар учун) илгари китоб ато этилган, сўнгра (улар билан Пайғамбарлари ўртасидаги муддат узайгач) диллари қотиб кетган кимсалар (яъни яҳуд ва насоролар) каби бўлиб қолмаслик вақти келмадими? Улардан (яъни яҳуд ва насоролардан) кўплари фосиқ-итоатсиздирлар!».** Ҳадид:16

Ушбу оят иймоний муҳитдан узоқлашиш иймоннинг заифлашувига олиб боришини таъкидламоқда.

Масалан, Аллоҳ йўлидаги биродарларидан сафар ёки бошқа сабабли маълум муддат узоқлашган киши биродарлари билан бирга бўлгандаги иймоний муҳитни қўмсайди. «Бирлашган ўзар» деганларидек, мўмин ҳам ўзининг иймонли биродарлари билан кўпдир. Ҳасан Басрий роҳимаҳуллоҳ айтади: «Биродарларимиз биз учун аҳли-оиламиздан ҳам қимматлироқдир. Чунки аҳлимиз бизга нукул дунёни эслатади, биродарларимиз эса охиратни».

Исломий муҳитдан айри яшаш инсонни аста-секин жоҳилият одатларига кўниктиради. Оқибатда у Исломдан кўфрга, солиҳ амалдан гуноҳ-маъсиятга яқинлашиб боради. Бунга оид ҳаётий мисолларни кўплаб келтириш мумкин.



## Ислом Нури

### Солиҳ пешволардан узоқлашиш

Солиҳ, тақводор кишининг қўлида таълим оладиган шахс ўзида фойдали илмдан ташқари солиҳ амал ва қувватли иймонни ҳам касб этади. Негаки у устози билан тез-тез кўришиб туриш натижасида, ундан нафақат диний илм, балки ахлоқ ва одоб таълимини ҳам олади. Устозидан узоқлашиб қолган шогирд одатда ўз қалбида салбий тарафга ўзгаришни топади.

Шунинг учун Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам вафот этиб, қабрга қўйилгач саҳобалар: **«Қалбларимизни танимай қолдик»** – деб айтганлар. Ҳа, улар бирданига ёлғизланиб қолгандилар. Чунки уларнинг мураббийи, муаллими ҳамда раҳбари Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам вафот этган эдилар. Ўша кунларда саҳобалар аҳволини васфлаб: «Ёмғирли ва совуқ кечада очикда қолиб кетган қўйларга ўхшаб қолгандилар», дейилган. Лекин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қолдирган кишилар орасида шундай тоғлар бор эдики, уларнинг ҳар бири халифаликка яроқли эдилар ва улар бир-бирларига ўрнак бўлдилар. Бугун эса ҳар бир мусулмон солиҳ ва содиқ етакчига жуда-жуда муҳтож.

### Шаръий илм ва диний китоблардан узоқлашиш

Шундай китоблар борки, улар иймонни янада зиёда қилади. Уларни ўқиш кишига ором ва хотиржамлик бағишлайди. Албатта бу масалада аввало Қуръони Карим, кейин эса ҳадиси шариф туриши ҳаммага маълум. Ибнул Қоййим, Ибн Ражаб ва бошқа буюк олимларнинг ваъз ҳамда қалбни тирилтирадиган услубда ақидани баён қилган асарлари, иймонни қувватловчи бундай китоблардан узилиб, фақат фикрий китоблар, далиллардан холи бўлган масала китоблари ёки луғат, усул



## Ислом Нури

китобларини ўқишга шўнғиб кетиш кўпинча дилнинг қотишини келтириб чиқаради. Биз буни тафсир, ҳадис китобларидан юз ўгирган шахсларга танбеҳ сифатида келтирдик. Чунки улар диннинг асл манбалари – асосларидан узилиб қолган кишилардир.

Масалан, сиз имом Бухорий ёки имом Муслимнинг саҳиҳ ҳадислар тўпламини ўқиётган пайтингизда ўзингизни Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ва саҳобалар билан бирга яшаётгандай ҳис қиласиз, уларнинг сийратлари ва ҳаётларидан иймоний атоларни оласиз. Ҳадисларни ўқиганингиз сари аҳли ҳадисларни одамлар бежиздан аҳли Расул деб атамаганларига амин бўласиз.

Иймоний китоблардан узоқлашишнинг ёмон асоратлари фалсафа, психология, жамиятшунослик каби исломдан узилган ҳолатда шаклланган илмларни ўрганаётган кимсаларда ҳамда фантастик, ишқий қиссаларни ўқишга қизиқадиган, газета ва журналлардаги бефойда, кераксиз хабарлар кетидан қувиб юрадиган кишиларда яққол кўриниб туради.

### **Маъсият давраларида қатнашиш**

Мусулмон кишининг маъсият билан тўлиб тошган давраларда қатнашиши иймонни заифлашиш омилларидандар. Бундай давраларда бир инсон қилган гуноҳлари билан фахрланса, бошқаси куй ва қўшиқларни ҳиргойи қилиб ўтиради. Бири сигарет чекса, яна бири беҳаё журнални варақлаб ўтиради, бошқаси эса бировларни масхаралаш ва ҳақорат қилиш билан машғул бўлади. Бу давралардаги бекорчи олди-қочди гаплар, ғийбатлар ҳақида гапирмаса ҳам бўлади.

Бугун одамларнинг аксар йиғилишлари ва идора (офис)ларида фақат



## Ислом Нури

дунё ташвишлари зикр этилмоқда. Тижорат, мол-дунё, ишдаги муаммолар, нархлар ўйнаши тўғрисидаги гаплар кўпчилик одамларнинг диққат эътиборини эгаллаган.

Уйлар ҳақида гапирмай кўяверинг, у ерда бўлаётган мункар ишлардан мусулмоннинг пешонаси тиришади ва юраги сиқилади. Бир ёқда жинни-ғинни қўшиқлар, бошқа томонда беҳаё филмлар, номахрамлар билан аралashiш каби маъсиятлар билан тўлиб тошган. Бундай шароитда қалб Аллоҳ зикридан узоқлашади ва албатта тош қотади.

Дунёга қул бўлиш

**«Динорнинг қули, дирҳамнинг қули ҳалок бўлсин...».** Бухорий ривояти.

**«Кишининг бир отлик ўзи билан сафарга олиши мумкин бўлган миқдордаги матоси бўлса, дунё ҳаёти учун шунинг ўзи унга кифоя қилади».** Табароний ривояти.

Одамлар фақат тижорат, фойда, манфаат кетидан чопадиган бўлишди. Бу эса Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сўзларининг исботидир: **«Агар одам фарзандига бир водий мол-дунё берилса, яна шунча берилишини хоҳлаб қолади. Агар иккинчи водийни ҳам берилса, учинчисини ҳам истаган бўларди. Одамнинг қорнини фақат тупроқ тўлдиради. Аммо ким тавба қилса, Аллоҳ унинг тавбасини қабул қилади».** Бухорий, Муслим, Аҳмад ривояти.

Мол-дунё ва оила ташвишларидан ортмаслик

**«Билингизки мол-дунёларингиз ва бола чақаларингиз фақатгина бир фитна-алдовдир, холос».** Анфол: 28



## Ислом Нури

**«Одамларга аёллар, болалар, туганмас олтин-кумуш бойликлар, (қиммат) баҳоли отлар, чорва ва экин-тикинлар каби истак-хохишларга кўнгил қўйиш чиройли қилинди. Ҳолбуки бу нарсалар ҳаёти дунёнинг ўткинчи нарсаларидир. Аллоҳнинг ҳузурда эса энг гўзал қайтадиган жой - жаннат бордир».** Оли Имрон: 14

Яъни, бу нарсаларни — энг аввалида хотин, бола-чақани — яхши кўриш агар Аллоҳ ва расулининг тоатидан ҳам мўминга суюмлироқ бўлса, уни дин учун қайғуришдан чалғитса, бундай муҳаббат мазаммат этилади. Аммо буларни яхши кўриш Аллоҳнинг тоатига ёрдам берса, бунинг зиёни йўқдир, балки мақтовли амалдир.

**«Менга бу дунёдан аёллар ва хушбўйлик суюмли қилинди, кўзимнинг қувончи эса намозда қилинди».** Аҳмад ривояти.

Аксарият одамлар оиласи, бола-чақасини деб ҳаромга ҳам қўл уради, Аллоҳнинг тоатидан ҳам узоқлашади.

**«Фарзанд ғам, кўрқоқлик, жоҳиллик ва бахиллик сабабчисидир».** Табароний ривояти.

Ҳадисдаги **«Бахиллик сабабчисидир»** деган ибора қуйидаги маънони англатади: Агар инсон Аллоҳ йўлида инфоқ (эҳсон) қилишни ният қилса, шайтон унга болаларини эслатади. Кейин у «ўзгалардан кўра фарзандларим бу молга ҳақлироқ, буни уларга қолдираман, чунки у мендан кейин фарзандларимга керак бўлади»- дейди ва Аллоҳ йўлида хайр-эҳсон қилишдан бахиллик қилади. **«Кўрқоқлик сабабчисидир»** ибораси эса шуни англатади: Инсон Аллоҳ йўлида жиҳодга чиқишни ният қилса, шайтон унга яна фарзандлари тарафидан келади ва: «агар



## Ислом Нури

урушда ўлиб кетсанг, болаларинг етим, қаровсиз қолади» деб васваса қилади. Оқибатда у жиҳоддан ҳам қайтади. **«Жоҳиллик сабабчисидир»** иборасининг маъноси: Ота нуқул болалари ғамида юриб, илм ўрганишга, китоблар ўқишга ва илм мажлисларида қатнашишга вақт топмайди. **«Ғам сабабчисидир»** дейилишига сабаб: Фарзанд бетоб бўлса, унинг ота-онаси бундан ғамга ботади, бола отаси қодир бўлмаган нарсани талаб қилса, ота бундан эзилади, улғайганидан сўнг итоатсиз бўлса, ота-она сиқилиши ва ғам-аламининг чеки бўлмайди.

Албатта, биз оила қуриш ва зурриёт орттиришдан қайтармоқчи эмасмиз. Мақсадимиз фақат шундан иборатки – биродарларимиз оила ва бола-чақа ташвишидан ортмай қолиб, дин ғамини унутиб қўймасинлар.

Мол-дунё фитнаси ҳақида Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: **«Ҳар бир умматда (уни тоатдан чалғитадиган) бир фитна бўлади. Умматимнинг фитнаси мол-дунёдир»**. Термизий ривояти.

**«Бир пода қўй ичига қўйиб юборилган икки оч бўрининг шу подага келтирадиган зиёнидан кўра мол-дунё ва шарафга ўч бўлишнинг киши динига келтирадиган зарари каттароқдир»**. Термизий ривояти.

Шунинг учун Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам Аллоҳ зикридан машғул қиладиган даражада ризқ талабида елиб-югуришдан қайтардилар ва оз нарсага қаноат қилишга ундадилар:

**«Мол жамлашдан сизга кифоя қиладигани бир хизматкор**



## Ислом Нури

**билан Аллоҳ йўлида минадиган битта уловдир». Аҳмад ривояти.**

Яъни мол тўплашга қизиқманг. Чунки қўл остингизда биргина хизматкор ва сиз Аллоҳ йўлида жиҳод қилиш учун минишга керак бўладиган бир дона улов бўлса шунинг ўзи етарли бўлади.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мол-дунё тўплашга ружу қўйганларни огоҳлантириб: **«Мол-дунё тўпловчиларга вайл (ҳалокат) бўлсин, молни ўнгу-сўлига, олдию-орқасига мана бундай қил (иб тарқат)адиганлар бундан мустасно»** - дедилар.

**Орзу-ҳавасга берилиш**

**«Уларни кўяверинг, (майли) еб-ичиб, фойдаланиб қолсинлар ва орзу-ҳавасларига машғул бўлаверсинлар. Бас, яқинда (бу қилмишларининг оқибати нима бўлишини) билиб олурлар».** Ҳижр:3.

Алий розияллоҳу анху айтганлар: «Мен сизларнинг ҳавои нафсга эргашиб орзу-ҳавасга берилишингиздан қўрқаман. Зеро, ҳавои нафсга эргашиш кишини ҳақдан тўсади, орзу-ҳавасга берилиш эса охиратни унуттиради».

Салафлардан ворид бўлганки: «Тўрт нарса бахтсизлик аломатидир: кўзнинг қуриб қолиши (яъни йиғламаслик), дилнинг қотиши, орзу-ҳавасга берилиш ва дунёга тўймаслик».

Орзу-ҳавасга берилиш кишини тоат-ибодат қилишдан эринтиради, гуноҳларидан тавба қилишни пайсалга солади, дунёга рағбат уйғотади, охиратни унуттиради ва қалбни тош қотиради. Чунки қалб юмшоқлиги ва мусаффолиги ўлимни, қабрни, савоб ва азобни ҳамда Қиёмат даҳшатларини ёдга олиш билан бўлади.





## Ислом Нури

Ким орзу-ҳавасга берилмаса, ғами ҳам камроқ бўлади, қалби ҳам ёришади. Ўлимни ёдига оладиган инсон тоат-ибодат йўлида кўпроқ ҳаракат қилади.

### **Мубоҳ ишларда ҳаддан ошиш**

Ҳаддан ошиқ кўп еб-ичиш, кўп ухлаш ёки аксинча, тунларни ухламасдан бекорчи гаплар билан ўтказиш қалбни қотирадиган амаллардандир.

Кўп ейиш зеҳни пасайтиради, баданни Аллоҳга итоат қилишдан танбаллаштириб қўяди ва инсондаги шайтон юрадиган йўллари озуқалайди. Ким кўп еса, шунга яраша кўп ичади ҳам. Натижада кўп ухлайди ва катта-катта савоблардан қуруқ қолади.

Кўп гапириш дилни қотиради, одамлар билан ҳаддан ортиқ кўп аралашиб нафсни ҳисоб-китоб қилишдан тўсади.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мараҳамат қилганларки: «Кулгуни кўпайтирманглар, чунки кўп кулиш қалбни ўлдиради». Ибн Можа ривояти.

Шунингдек вақтни исроф қилиш Қуръон қайтариқлари ҳам, иймон насиҳатлари ҳам фойда бермайдиган қаттиқ дилни вужудга келтиради.

Бу хусусда яна кўп гапириш мумкин. Бироқ динига ғаюр-куюнувчи ўқувчиларимиз учун шу мисолларнинг ўзи ҳам етарли бўлади деган умиддамиз. Зеро оқил кишига биргина ишоранинг ўзи ҳам кифоя.

Аллоҳ таолодан қалбларимизни поклашини, бизни нафсларимиз ёмонлигидан сақлашини сўраймиз.